

HELP, ZA ALT SAKSOFON I ELEKTRONIKU

Grgić, Dominik

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:863611>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

MUZIČKA AKADEMIJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

VII. ODSJEK

DOMINIK GRGIĆ

HELP, ZA ALT SAKSOFON I ELEKTRONIKU

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2020.

MUZIČKA AKADEMIJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

VII. ODSJEK

HELP, ZA ALT SAKSOFON I ELEKTRONIKU

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. Tomislav Žužak

Komentor: prof. Zlatko Tanodi

Student: Dominik Grgić

Ak. god. 2019./2020.

Zagreb, 2020.

Zahvala

Prije svega, zahvaljujem se svima koji su svojom bezuvjetnom podrškom bili prisutni u mom putu glazbenog obrazovanja. Nezamjenjivu ulogu tu su imali moji profesori, a osobito mentor profesor Tomislav Žužak, čiji je pogled na glazbu i općenito umjetnost uvelike utjecao na moju izgradnju kao glazbenika. Jednako tako, hvala i profesoru Zlatku Tanodiju na komentorstvu i savjetima pri izradi ovoga rada. Hvala svim kolegama i prijateljima na lijepom iskustvu studiranja te svim divnim trenucima. A najviše sam zahvalan svojoj obitelji, ocu, majci, sestri i bratu, na neizmornoj ljubavi i povjerenju koje su mi podarili tijekom cijelog života. Njima posvećujem skladbu o kojoj ću u nastavku pisati.

Sažetak

Help, za alt saksofon i elektroničku zvučnu pratnju, skladba je kojoj je glavni cilj slušatelju ponuditi zanimljiv doživljaj. To se postiže razbijanjem lirskih i ambijentalnih dijelova iznenadnim, ponekad agresivnim scenama. Budući da je zvučna pratnja snimljena u stereo načinu, veliku ulogu ima prostornost i panoramski smještaj virtualnih instrumenata te je nužno da se zvučna pratnja izvodi preko stereo uređaja. Skladba u sedam scena razmatra izvore čovjekove motivacije, odnosno, zašto u životu čini to što čini.

Ključne riječi: saksofon, skladba, zvučna pratnja, stereo način, elektronika, alt saksofon, help, snimanje

Abstract

Help, for alto saxophone and electronic backing track is the composition whose main goal is offering an interesting experience to the listener. This is being achieved by breaking up lyrical and ambient parts with sudden, sometimes aggressive scenes. Since the backing track was recorded in stereo mode, the spaciousness and panoramic placement of the virtual instruments play a big role, so the backing track needs to be played through the stereo device. In seven scenes, the composition considers the sources of human motivation, that is, why he does what he does in life.

Key words: saxophone, composition, backing track, stereo mode, electronics, alto saxophone, help, recording

Sadržaj

1. Uvod	6
2. <i>Help</i> – ideja i način izvođenja	7
3. Dijelovi i scene u skladbi	9
4. Software i produkcijske tehnike	12
5. Zaključak	15

1. Uvod

Pisanje za solo instrument i matricu logičan je izbor u današnjem načinu uživanja u glazbi. Ovakav je način skladanja u području klasične glazbe još uvijek u povojima, dok se saksofon, kao relativno nov instrument, a u isto vrijeme često korišten u popularnoj glazbi, nameće kao dobar izbor u eksperimentiranju novim tehnologijama korištenima za skladanje. Također, širenje repertoara za saksofon čini se dobrodošlim.

Cilj je ovoga rada pobliže objasniti načine izrade matrice i saksofonske dionice skladbe *Help*, produkcijske tehnike, skladateljsku ideju i izazove kod skladanja te dati autorski komentar i pogled na skladbu.

***Help* – ideja i interpretacija**

Skladba *Help* nastala je na temelju motiva i ideja prikupljenih tijekom studija saksofona na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Glavni motiv, od kojeg je sastavljen gotovo cijeli Allegro dio, nastao je na sopran saksofonu upravo zbog svoje pokretljivosti i jednostavnog izvođenja staccato tehnike, a čini temelj ove skladbe.

Kako u izradi ovakve skladbe, budući da se matrica sastoji od dionica elektroničkih instrumenata, praktički nema ograničenja u instrumentalnim mogućnostima, skladatelju se nudi široka paleta boja zvuka s kojima rukuje. Uz to, kako se inspiracija za nastanak skladbe uvelike temeljila na filmskoj glazbi, stavljam naglasak na doživljaj slušatelja više nego na samu reprodukciju nota. To se postiže razbijanjem lirskih i ambijentalnih dijelova iznenadnim brzim i živahnim motivima, a saksofonist kao izvođač ima zadatak slušatelja neprestano održavati koncentriranim, čineći cjelinu sa zvučnom pratnjom.

Kao najveći izazov pri skladanju ovakve vrste suvremene glazbe bez dvojbe bih izdvojio usklađivanje matrice i saksofonske dionice. Budući da se ne radi o improvizacijskom načinu glazbenog izvođenja, saksofonska dionica mora biti u strogoj metričkoj i ritamskoj ravnoteži sa zvučnom pratnjom. Stoga, izvođač je ograničen okvirima vrlo stabilnog metra te svoju interpretativnu ideju treba prikazati na načine koji uključuju strogo praćenje matrice. Ovaj način muziciranja posve je drukčiji od nastupanja s korepitorom, komornim sastavom ili kao solist s orkestrom jer nema mjesta slobodnijem vidu interpretacije. No, ono što je u skladbi *Help* poželjno i rekao bih nužno, jest da se, iako je metrički i ritamski strogo uokvirena, na slušatelja ostavi dojam ležernosti u dijelovima koji su takvog karaktera, npr. od takta 17 do takta 36.

Ono što ovu skladbu čini neobičnom, osim iznenadnih epizoda brzih motiva, česte su pauze, što kratke, što dulje. Iznimno su važno svojstvo i podižu razinu interpretacijske napetosti. Rekao bih i da kao najveći zahtjev pri savladavanju skladbe *Help* vidim upravo razumijevanje pauza. One uvelike određuju dramatični element, osobito zbog činjenice da notni materijal nakon pauze uglavnom nastupa nepripremljen, bez naznake, ali u strogom tempu. Stoga se od izvođača traži fokusiranost.

2. Scene u skladbi – značenje

Prvih pet taktova namijenjeni su jednostavno da se slušatelja navede na aktivno slušanje. Čini ih pretežno ravan ton g u elektroničkoj pratnji, a minimalno se mijenja s odmakom, no zadržavajući konstantnost. Nema promjena dinamike, sa svrhom da u slušatelju pobudi zainteresiranost za nastavak skladbe. Miran i ravan ton samog početka u šestom taktu naglo se prekida odlučnim predstavljanjem saksofonske dionice, unisono s matricom. Saksofon u tom taktu svira izmjenu kraćih i duljih tonova e2 (zvučeći g1), tvoreći poziv SOS Morseovim kodom, što u ovom slučaju tumačimo kao riječ HELP.

Nakon sljedećeg takta, u kojem se matrica ispoljava mračnim, „raštimanim“ atmosferskim motivom, saksofonska dionica nastupa jednakim intenzitetom i karakterom, ovaj put tvoreći riječ MOTIVE Morseovim kodom, također unisono s matricom. Sljedeći put kada se pojavljuje saksofon, tvori riječ LOST, ujedno i posljednju u nizu, a pritom najavljuje završetak uvoda.

Te tri riječi zajedno tvore misao „Help, motive lost!“, koja opisuje tematiku skladbe, točnije, razmatranje razloga zbog kojih čovjek čini što čini, odnosno motivacije i njenih izvora.

Neposredno nakon završetka ove kratke epizode saksofona, matrica se osamostaljuje također mračnim ambijentalnim motivima. Dugačkim decrescendom nestaje i nastaje potpuna tišina. Tu tišinu naglo prekida iznenadan i glasan udarac velikog bubnja, na koji se nastavlja „heartbeat“, odnosno duboki udarci bubnja nalik kucanju ljudskog srca. Oni su rezultat dviju audio traka, udarca bubnja u subbasovskom registru i zrcalne slike heartbeat trake (reverse track), koje su usklađene i čine novi tempo (MM=60).

Dva takta nakon pojave „heartbeat“ dijela, počinje saksofonska dionica i potpuno je drukčijeg karaktera. Sljedećih šesnaest taktova čini lirski, cantabile dio, pretežito pisan u visokom

registru, s prizvukom dorskog modusa. Ovo je dio koji bi predstavljao početak kreativnog djelovanja čovjeka, njegovo traženje. Prvih deset taktova nalik su pjevušenju iz kojeg se, u jedanaestom taktu stvara glavni motiv te prvi put u skladbi pojavljuje, ali ne u cijelosti. Odmah nakon ovog kratkog nagovještaja saksofonska dionica vraća se na melodijsku liniju cantabile dijela.

Nakon naglog crescenda u matrici i saksofonskoj dionici (41. takt), u 42. taktu, s pauzom saksofona u matrici nastupa potpuna promjena ritma, uz zadržavanje mjere. Ovaj mono ostanatni poliritamski motiv sa saksofonskom se dionicom poklapa točno na treću dobu u 43. taktu, a prva tri takta panoramski se kreće po stereo slici, krajnje lijevo i krajnje desno, naposljetku se vraćajući u sredinu.

Slijedi dio u kojem se saksofon u kraćoj sceni predstavlja kao instrument popularne glazbe. U ovom dijelu, inspiriranom neo soul glazbom, stereo slika se prvi put potpuno otvara, što simbolizira vrhunac čovjekovog pronalaska, njegove motivacije i kreativnosti.

U sljedećoj sceni glavni motiv prisutan je u cijelosti, ali je, kao što ćemo u nastavku vidjeti, prilagođen sporijem tempu i melodičnosti situacije. Zajedno sa saksofonskom dionicom, pisanoj u razmaku od sekste (u obratu terca), ova melodijska linija pomalo je folklornog prizvuka.

Allegro dio koji je u nastavku, dio je koji je prvi nastao u ovoj skladbi. Motiv u svom originalnom obliku, živahnog karaktera i u brzom tempu, izvodi se unisono s matricom. U ovoj su sceni prisutni mnogi prekidi saksofonske dionice, ispunjeni ritamskim igrama u zvučnoj

pratnji, a brz tempo i nužnost preciznih staccato tonova izvođaču predstavljaju određeni tehnički izazov.

Scena allegro karaktera dijelom je prekinuta ponovnim nastupanjem lirske scene, nalik na onu inspiriranu folklornom tematikom, ali ovaj put saksofonska dionica i matrica unisone su, uz nekoliko oktavnih prelamanja u saksofonskoj dionici.

Posljednji taktovi skladbe *Help* nastupaju agresivno, iznenadno prekidajući prethodnu scenu i čineći tehnički najzahtjevniji dio skladbe. Unisono s matricom, u brzom tempu i forte dinamici, šesnaestinke u saksofonskoj dionici dijele se na repetitivne motive od po tri ili dvije note, izmjenjujući se naglo. Ovaj trenutak tehničke zahtjevnosti svoj vrhunac dostiže u 85. i 86. taktu, gdje daleko prelazi tonski opseg saksofona i prelazi u najviši dio flageolet registra.

Skladba završava „udarcem“ (slap) saksofona i matrice (bubanj - eksplozija), neposredno se nastavlja na cjelotonsku pasažu u dionici zvučne pratnje.

3. Software i produkcijske tehnike

Cijela elektronička zvučna pratnja (matrica) nastala je u kućnom studiju, u programu za snimanje i obradu zvuka, odnosno DAW-u (Digital Audio Workstation). Kao izbor se nude mnogi programi kao što su Pro Tools, Cubase, Logic Pro X, Reaper te mnogi drugi, dok je moj izbor i glavni program za obradu zvuka Ableton Live 10. U ovom programu, na prvi pogled vrlo zahtjevnom za rad, a u suštini iznimno intuitivnom, nudi se bezbroj mogućnosti za izradu i obradu elektroničkih zapisa, budući da mu je primarna namjena rukovanje MIDI zapisima i virtualnim instrumentima za izvođenje uživo.

Matrica za skladbu *Help* sastoji se od 41 kanala, dijelom MIDI, a dijelom audio. Kako sam već naveo, cilj je bio postići snažan doživljaj i igru bojama, pa je tako bio neizbježan odabir prostornih efekata (stereo reverb, stereo delay, imager, panoramiranje, pitch modulation, phaser, itd.) . To, naravno dovodi do krajnjeg rezultata koji čini stereo, a ne mono snimka. Zato je pri izvođenju nužno da je položaj saksofonista u sredini stereo polja, između dva zvučnika te, ako je moguće, malo ispred njihove ravnine, da bi se postigla ravnoteža i pravilan položaj saksofona u stereo polju, a to je sama sredina.

Kako je ova skladba namijenjena prvenstveno izvođenju uživo te preslušavanju uz saksofonsku dionicu, matrica nije producirana i miksana za samostalno preslušavanje, kako je slučaj s glazbom koja se priprema za široku distribuciju. Detaljnije, to bi značilo da je u samoj slici frekvencijskog spektra ostavljen prostor za saksofon. To je nužno da bi se postiglo da saksofon dominira kao solo instrument jer bi u suprotnom došlo do kolizije frekvencijskih spektara matrice i zvuka saksofona, budući da saksofon, poput francuskog roga, ima vrlo izražene alikvotne tonove, osobito u tonovima nižeg registra. Matrica zbog ovih razloga mora biti prilagođena solističkom instrumentu kojeg prati, koji god to instrument bio. U slučaju skladbe

Help, saksofon je pisan pretežito u srednjem i visokom registru, dok slobodnim ostaju bas i subbas registri. Zato je u cantabile dijelu lirska melodijska linija u saksofonu popraćena subbasovskom dionicom, dominantnom u tom dijelu matrice.

Još jedan važan aspekt skladbe vezan za stereo način snimanja i produciranja čini panoramiranje. Ukratko, panoramiranje je pozicioniranje pojedinih kanala (virtualnih instrumenata) u stereo slici. Kako se izvori zvuka, odnosno zvučni signali, između ostaloga dijele na mono i stereo, panoramiranje stereo izvora (npr. synth, pad) značilo bi promjenu njihove ravnoteže u stereo slici, a za mono izvore to bi značilo njihov konkretan položaj. Upravo je panoramiranje jedan od najsnažnijih izražajnih sredstava koje sam pri izradi skladbe koristio. To je najjasnije vidljivo u 42. taktu, gdje se u poliritmiji sa saksofonskom dionicom pojavljuje virtualni instrument nalik na ksilofon i kreće se stereo slikom u smjeru lijevo-desno-centar.

Također, da bi panoramiranje dobilo značaj kao važno izražajno sredstvo, bilo je potrebno pojačati učinak „širenjem“ ukupne stereo slike. Ona se ne može stvarno proširiti jer je određena položajem zvučnika i vrstom izlaznog signala programa za snimanje i obradu zvuka, ali se može postići dojam proširenosti određenim pluginovima, programima koji se dodatno koriste unutar glavnog DAW programa, u ovom slučaju Abletona Live 10. Plugin koji se koristi za te namjene zove se imager i radi na principu blage izmjene i „remećenja“ faznih karakteristika lijevog i desnog kanala. U ovoj je skladbi cijela stereo slika proširena za 50% i zato, a i zbog razloga koje sam ranije naveo, saksofon je dominantan u centru.

Još jedno, vjerojatno i glavno izražajno sredstvo u skladbi jest prostornost. Ona se postiže korištenjem efekata poput odjeka i jeke (reverb i delaya). Njihovim korištenjem i variranjem može se postići da se instrumenti i zvukovi nalaze bliže ili dalje od slušatelja ili izvođača. U

skladbi *Help*, njihova je uloga ključna, dijelom zbog postizanja ambijentalnog doživljaja, a dijelom također zbog smještaja saksofona u centar izvođenja. Uslijed njihovog manjka, velika je mogućnost da bi došlo do „sudaranja“ pojedinih virtualnih instrumenata, budući da je nužno da svaki kanal ima svoje prostorno mjesto u završnoj snimci. To bi rezultiralo kaotičnom matricom te ne bi bilo moguće postići kvalitetan dojam na slušatelja. Međutim, „suh“ zvuk, zvuk bez odjeka, može se izvrsno iskoristiti u pojedinim iznenadnim situacijama u skladbi. Tako je to ovdje slučaj u taktovima 56. i 57., gdje se u matrici u brzim šesnaestinkama položenim na svaki drugi dio dobe postiže da se dionica matrice ispoljava iznenadno i na trenutak ravnopravno sa saksofonskom dionicom.

Važno svojstvo obrade ovakve skladbe jest balansiranje glasnoćom, kako pojedinih kanala, tako i ukupnom stereo snimkom u odnosu na saksofonsku dionicu. Neophodno je postići komplementarnost dinamike saksofona i dinamike zvučne pratnje, kako bi se ostvarila i sama svrha dinamičkih promjena. Tako je, za razliku od popularne glazbe za širu distribuciju i „streaming“, ova skladba obrađivana i miksana više nalik na obradu snimki klasične glazbe. To znači da je u samoj obradi bila prisutna minimalna razina kompresije (sužavanja dinamičkih mogućnosti snimke radi ukupnog povećanja glasnoće). Da tomu nije tako, izgubila bi se ljepota dinamičkih razlika i promjena u skladbi.

4. Zaključak

Help, za alt saksofon i elektroničku zvučnu pratnju možemo promatrati u okviru klasične i popularne glazbe. Nastaje kao prijedlog za jedan od smjerova nove glazbe i nastoji kombinacijom nekoliko stilova činiti prirodnu cjelinu. Napisana je s ciljem da se slušatelju ponudi zanimljivo, neobično iskustvo, drukčije od onoga na koje smo navikli kod slušanja i izvođenja klasične glazbe. Kako je namijenjena prvenstveno izvođenju uživo, zahtjeva drukčiji pristup od uobičajene prakse muziciranja, budući da su korepetitor ili prateći sastav zamijenjeni neopipljivom matricom. S druge strane, nova tehnologija i upravljanje virtualnim instrumentima te neuobičajenim zvukovima omogućuju nove načine skladanja i otvaraju vrata širokom spektru izražajnih sredstava.

Popis elektroničkih priloga

Uz ovaj rad priložene su note saksofonske dionice skladbe, zvučni zapis elektroničke zvučne pratnje te snimka zvučnog zapisa sa saksofonom.